

рання у військовослужбовців.

1. Бойко В.В. Синдром «емоціонального вигорання» в професіональному общенні. СПб; 2002. – 370с.
2. Орел В. Е. Феномен «вигорання» у закордонній психології: емпіричні дослідження й перспективи // Психол. журнал. 2001. Т. 22. № 1. – С 43-48.
3. Condo K. Burnout syndrome.//Asian Medical J. - № 34. 2002. – Р 17.
4. Ильин, Е. П. Дифференциальная психология профессиональной деятельности / Е.П. Ильин. – Санкт-Петербург: Питер, 2008. – 428 с.
5. Malash S. Burnout: The Cost of Caring. Englewood Cliffs. N.J: Prentice-Hall, 2000. – 215 p.
6. Хасенова Дана Маратовна. «Исследование формирования синдрома эмоционального выгорания у военнослужащих в условиях прохождения воинской службы» Достижения науки и образования, no. 4 (26), 2018, pp. 62-67.
7. Профилактика профессиональной деформации личности сотрудника органа внутренних дел: Методическое пособие / Под общ. Ред. В.М. Бурыкина. М.: ИМЦ ГУК МВД России, 2004. 144 с
8. Тимченко А. В. Психогении в экстремальных условиях. Боевая психическая травма и методы ее коррекции : метод. Пособие / А. В. Тимченко ; Харьк. Воен. Ун-т. – Х., 1995. – 91 с.
9. Майсак Н.В. Психологические особенности деформации личности кадровых офицеров / Н.В. Майсак, С.В. Михеев // Общество и право. – 2011. – №1. – С. 242–248.

УДК 159.99

Наталія Матвієвська

здобувач вищої освіти
другого (магістерського) рівня
спеціальності 053 «Психологія»

науковий керівник: **Валерій Буланов**
кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри психології та педагогіки

*(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)*

**СІМЕЙНИЙ СТАТУС ЯК ЧИННИК САМОРОЗВИТКУ
СУЧАСНОЇ ЖІНКИ**

В сучасних умовах якісно по-новому встає проблема розвитку особистості сучасної жінки. Пред'являються більш високі вимоги до самостійності, ініціативи, заповзятливості людини, обумовлені змінами, що відбуваються у нашому суспільстві. В умовах сучасної соціальної дійсності, коли кожна людина є господарем власного життя, вона повинна вміти свідомо і планомірно організувати його, оскільки від цього значною мірою залежить її життєва ефективність. Для того, щоб успішно інтегруватися у життя соціуму, особистість повинна прагнути до розвитку і розвиватися у різних сферах життя.

Самоставлення впливає на ефективність діяльності людини і подальший розвиток її особистості, а також є важливим регулятором поведінки. Від самоставлення залежать взаємини людини з її оточенням, її самокритичність, самовимогливість, ставлення до своїх успіхів і невдач. Як жінка сама до себе ставиться безпосередньо впливає на її життя і в якісь моменти стає ключовим чинником визначаючи повноту і якість життя. Позитивне самоставлення відображає впевненість її у своїх силах. З стійким позитивним ставленням до себе вона займає активну і відповідальну позицію відносно свого життя і того, що відбувається в ньому. Жінки майже завжди знають чого хочуть у житті, мають як правило конкретні цілі, плани і наміри. Тут особливу значимість здобуває така фундаментальна і інтегральна особистісна характеристика як відповідальність. Саме прийняття на себе відповідальності в кінцевому підсумку призводить до успішної реалізації власної життєвої програми.

Об'єкт дослідження – сімейний статус сучасної жінки

Предмет – сімейний статус як чинник розвитку особистості сучасної жінки.

Мета дослідження: дослідити роль сімейного статусу як чинника розвитку особистості сучасної жінки.

Для досягнення мети були поставлені такі завдання.

1. На основі теоретичного аналізу наукових досліджень визначити особливості розвитку особистості жінки в середньому віці.
2. Визначити соціально-психологічні чинники розвитку особистості сучасної жінки в середньому віці.
3. Дослідити особливості 40-річних особистості сучасної жінки з різним сімейним станом.
4. Дослідити особливості відповідальності особистості сучасної жінки з різним сімейним станом.
5. Розробити психологічні рекомендації заміжнім жінкам щодо оптимізації 40-річних.

Методи дослідження: теоретичні (аналіз наукової літератури з проблеми, класифікація, порівняння), емпіричні, статистичний аналіз.

1. Теоретичні (аналіз наукової літератури з проблеми, класифікація, порівняння).

2. Емпіричні («Методика дослідження 40-річних» С. Пантілеєва, призначена для виявлення структури 40-річних особистості, для дослідження відповідальності «Методика дослідження відповідальності» В. Прядеїна.

3. Методи математичної обробки даних у програмі Excel.

Певний вплив на дослідження проблеми розвитку особистості жінки зробили зарубіжні концепції особистості А. Адлера, А. Маслоу, Г. Олпорта, К. Роджерса, З. Фрейда, Е. Фрома, В. Штерна, Е. Еріксона, К. Юнга та ін. Розвиток особистості вивчався відомими психологами – Ж. Піаже, Л. Виготським, С. Рубінштейном, О. Леонтьєвим, П. Гальперіним, Б. Ананьєвим, О. Запорожцем, Н. Лейтесом, Б. Тепловим, Д. Ельконіним, Л. Божович, В. Давидовим, А. Вентером, Ш. Амонашвілі.

Проблемному ставленню до себе приділялась значна увага в роботах різних авторів. Їй присвячено цілий ряд теоретичних і експериментальних досліджень вітчизняних психологів (Б. Ананьєв, Л. Божович, Л. Виготський, Л. Гозман, О. Леонтьєв, В. Мясіщев, С. Пантілєєв, С. Рубінштейн, Н. Сарджвеладзе, В. Століна, Н. Харламенкова та ін.)

Серед різних соціальних факторів, що впливають на розвиток особистості жінки є сімейне життя та професійна самореалізація – дві важливі і тісно взаємопов'язані сфери життя жінки. Сучасні жінки відчують потребу реалізуватися поза межами сім'ї. Успішність особистісного становлення жінки залежить від уміння поєднувати ці дві сфери, здатності досягти автономії і 41рацівник41а41ьні41с. Сім'я – найважливіший з феноменів, що супроводжують людину протягом всього його життя [2].

Сім'я є найважливішим соціальним середовищем формування особистості і основним інститутом психологічної підтримки та виховання, що відповідає за відтворення певного способу життя, способу мислення і відносин. А. Антонов визначає сім'ю «як засновану на єдиній загальносімейній діяльності спільності людей, пов'язаними узами шлюбу – батьківства – споріднення...». Традиційно «ядром» сім'ї вважають подружню пару з додаванням до «ядру» дітей, родичів, батьків подружжя.

Сім'я як соціальний інститут виконує такі функції сім'ї – репродуктивна, тобто біологічне відтворення населення в громадському плані і задоволення потреби в дітях – в особистісному плані. Поряд з цією основною функцією сім'я виконує ще ряд інших важливих соціальних функцій:

а) виховна – соціалізація молодого покоління, підтримка культурного відтворення суспільства;

б) господарсько-побутова – підтримка фізичного здоров'я членів суспільства, догляд за дітьми та людьми похилого віку членами сім'ї;

в) економічна – отримання матеріальних засобів одних членів сім'ї для інших, економічна підтримка неповнолітніх і непрацездатних членів суспільства;

г) сфера первинного соціального контролю – моральна регламентація поведінки членів сім'ї в різних сферах життєдіяльності, а також регламентація відповідальності і зобов'язань у відносинах між подружжям, батьками і дітьми, представниками старшого і середнього покоління;

д) духовного суспільства – розвиток особистостей членів сім'ї, духовне взаємозбагачення;

є) соціально-статусна – надання певного соціального статусу членам сім'ї, відтворення соціальної структури;

ж) дозвільна – організація раціонального дозвілля, взаємозбагачення інтересів;

к) емоційна – отримання психологічного захисту, емоційної підтримки, емоційна стабілізація індивідів та їх психологічна терапія.

Сімейний статус – є одним із різновидів соціального. Соціальний статус – місце або позиція індивіда, співвідносне з положенням інших людей; це мі-

сце індивіда в ієрархічно організованій суспільній структурі, його об'єктивна позиція в ньому.

Соціальний статус – це місце, яке індивід займає в соціальній системі (суспільстві) і яке відрізняється від існуючих одночасно з ним місць, певним набором прав і обов'язків. Сімейна роль – один з видів соціальних ролей людини в суспільстві. Сімейні ролі визначаються місцем і функціями індивіда в сімейній групі і поділяються: на подружні (дружина, чоловік), батьківські (мати, батько), дитячі (син, дочка, брат, сестра і т.д.) [2].

Сімейні стосунки можуть активно сприяти особистісному розвитку жінки за умови створення психологічного комфорту, обстановки, сприятливої для відновлення ресурсів, що включають в себе духовні, фізичні і психологічні, які необхідні для самореалізації особистості. У порівнянні з чоловіками у жінок чоловічі ролі в родині має більший пріоритет, тому що сім'я для чоловіків є додатковою сферою діяльності.

Н. Нечаєва вивчаючи ціннісні структури свідомості жінок і чоловіків зазначає, що вони різні: сім'я і любов – головні цінності в свідомості перших, робота і самореалізація поза сім'єю – в свідомості друге.

Обмеження жінки приватною сферою призводить до зниження почуття власної значимості, заниження самооцінки, появи невпевненості в собі, матеріальної, моральної, психологічної залежності від чоловіка, відмови від власних планів, поглядів заради дітей та спокою у сім'ї. Суперечності між прагненнями особистості до розвитку та існуючими стереотипами в розподілі ролей призводять до внутрішніх конфліктів, побутової конфліктності, фрустрованості, схильності до депресій, проблем становлення гендерної ідентичності жінок, що шкодить психологічному здоров'ю та гальмує процеси особистісного розвитку [3].

Професійна самореалізація порівняно із самореалізацією у сімейній сфері здійснює вагомий внесок у процес становлення особистості жінки. Професійна самореалізація жінки пов'язана у першу чергу із реалізацією потреби у самоповазі, здатна задовольняти потреби у прийнятті і належності до певної соціальної групи повніше, ніж самореалізація у сфері сім'ї, сприяє самоактуалізації. У сімейному житті жінка реалізує насамперед потреби у належності, любові, прийнятті і реалізації природного потенціалу. Успішна професійна самореалізація позитивно впливає на психологічне здоров'я жінки, на позитивне переживання нею успішності становлення та задоволеність життям загалом, а отже, створює позитивне емоційне тло для сімейного життя та подальшого професійного та особистісного зростання.

За результатами дослідження жінки, прослідкувавши рівень вираженості чоловічих ролей у заміжніх та незаміжніх жінок, можна зробити такий висновок, що у заміжніх жінок більш виражений показник самокерівництва 60% жінок та самообвинувачення, 82,5% жінок, що може свідчити про те, що заміжні жінки на відміну від незаміжніх жінок мають більше уявлення про основу джерел власної активності, результатів і досягнень, про дже-

рело розвитку власної особистості. Вони більш чітко усвідомлюють власне «Я» як внутрішній стержень, який координує і направляє всю активність. Жінки здатні прогнозувати свої вчинки. Вважають, що їхня доля знаходиться у власних руках; відчують обґрунтованість і послідовність своїх внутрішніх спонукань і цілей. Заміжнім жінкам властивий контроль над емоційними реакціями.

Заміжні жінки на відміну від незаміжніх жінок більше виражають негативні емоції на адресу свого «Я», незважаючи на високу самооцінку власних якостей. Вони готові поставити собі в провину свої невдачі та власні недоліки. Проблемні ситуації, конфлікти, які виникають супроводжується в формі осуду себе.

А от незаміжні жінки більш самовпевнені в собі, про це свідчать високі показники за шкалою «Самовпевненість», 62,5% жінок можна припустити, що незаміжні жінки мають відчуття сили власного «Я», високу сміливість у спілкуванні; виражену повагу до себе, задоволення собою, своїми починаннями й досягненнями, відчуття своєї компетентності і здатності вирішувати багато життєвих питань. Перешкоди, які трапляються на шляху до досягнення мети можуть сприйматися ними як переборні, проблеми – зачіпають неглибоко, переживаються недовго.

За високими показниками шкали «Самоцінність», 60% незаміжніх жінок можна припустити, що незаміжні жінки мають більш велику зацікавленість у власному Я, любов до себе, відчуття цінності власної особистості і одночасно передбачувану цінність свого Я для інших, ніж заміжні жінки. На основі теоретичного аналізу сучасних досліджень визначені особливості розвитку особистості жінки в середньому віці та соціально – психологічні чинники розвитку особистості сучасної жінки в середньому віці. Дослідили особливості 43рацівник43а43ьн і відповідальності особистості сучасної жінки з різним сімейним станом. Розроблено психологічні рекомендації заміжнім жінкам щодо оптимізації 43рацівник43а43ьн.

1. Хомуленко Т.Б. Духовный интеллект как 43рацівник43а43 моральной ответственности личности / Т.Б. Хомуленко, К.И. Фоменко, Е.Ю. Головина // Теорія і практика управління соціальними системами : філософія, психологія, педагогіка, соціологія. – 2014. – № 4. – С. 51-57.

2. Артамонова Є.І. Психологія сімейних відносин з основами сімейного консультування / под. ред. Є.Г. Силянової. – Академія, 2002. – 192 с.

3. Хухлаєва О.В. Психологія розвитку: молодість, зрілість, старість / О.В.Хухлаєва. – Москва : МГУ, 2002. – 234 с.

4. Фальова О.Є., Самореалізація особистості жінки в концепціях вітчизняної психології / О.Є. Фальова, М.В. Маркова // Вісник ХНУ № 985. 2011, С. 14-16.

5. Кочисов В.К.. Особенности развития личностной сферы женщины / В.К. Кочисов, К.К. Цоколаева, Н.Г. Пухаева // ФГБОУ ВПО СОГУ им. К.Л. Хетагурова, 2014. – № 4. – с. 32.

6. Тищенко С.П. Феноменологічний досвід особистості у словесному вираженні: інтерпретація автобіографічних 43рацівник / С.П. Тищенко // Наукові записки Інституту психології імені Г.С.Костюка АПН України. – 2010. – Випуск 38. – С. 306-335.